

DELEGATIONSORDNING FÖR KOMMUNFULLMÄKTIGE

Dokumentet gäller för: Kommunstyrelsen	Giltig from—tom: 2022-01-01 –2026-12-31	Fastställt av: KF 2021-11-29 § 223	Ersätter: KF § 215/2018
Dnr: KFN 2021/52	Ansvarig för uppdatering: Kultur- och fritidsnämnden/Bibliotekschef	Reviderad:	Tillhör Simrishamns kfs: Nämnder och styrelser

BIBLIOTEKSPLAN

Simrishamns kommun 2022 t.o.m. 2026

SAMMANFATTNING

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning”

Bibliotekslag (2013:801)



Innehållsförteckning

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.	7
Inledning.....	7
Disposition.....	7
Tillämpning.....	8
Uppföljning och utvärdering.....	8
Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.	9
Det bemannade biblioteket – med service och upplevelser.....	9
Det meröppna biblioteket – när du vill.....	9
Det mobila biblioteket – kommer till dig	9
Det digitala biblioteket – alltid öppet	10
Mål: Förbättrad fysisk och kognitiv tillgänglighet.....	10
Aktiviteter för att nå målet	10
Uppföljning.....	10
Folkbiblioteken ska vara anpassade efter användarnas behov.....	11
Tillgängliga medier.....	11
Påverkan på beståndet	11
Samverkan för bredd och djup.....	11
Möjlighet att lämna synpunkter.....	11
Mål: Biblioteket ska vara relevant för fler	12
Aktiviteter för att nå målet	12
Uppföljning.....	12
Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet. ..	13
Allsidighet.....	13
Kvalitet.....	13
Samverkan	13
Mål: Bättre förmedling av och kännedom om beståndet.....	14
Aktiviteter för att nå målen	14
Uppföljning.....	14



Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.	15
Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.	15
Utåtriktad verksamhet.....	15
Samverkan	15
Mål: Ökad läsfrämjande verksamhet	16
Aktiviteter för att nå målet	16
Uppföljning.....	16
Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.	17
Teoretisk kunskap	17
Praktisk kunskap.....	18
Samverkan	18
Mål: Ökad digital delaktighet.....	18
Aktiviteter för att nå målet	18
Uppföljning.....	18
Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.	19
Medier.....	19
Utåtriktad verksamhet.....	19
Samverkan	20
Mål: Nå fler barn och unga	21
Aktiviteter för att nå målen	21
Uppföljning.....	21
Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.	22
Medier.....	22
Utåtriktad verksamhet.....	23
Mål: Utökad utåtriktad verksamhet	23
Aktiviteter för att nå målen	23



Uppföljning.....	23
Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och lättläst svenska.	24
Medier.....	24
Utåtriktad verksamhet.....	24
Samverkan	25
Mål: Resurserna ska synas mer och nyttjas av fler.....	25
Aktiviteter för att nå målen	25
Uppföljning.....	25
Sammanfattning av folkbibliotekets fokus för biblioteksplan 2022-2026.....	26
Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.....	27
Kommunala skolbibliotek	27
Styrdokument.....	27
Skoldepån	28
Omvärlden och skolbibliotekens utmaningar	28
Skolbibliotekens inriktningsområden	29
Gymnasieskolan och folkbiblioteket.....	29
Källor	31



Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Inledning

Varför behövs en biblioteksplan?

Kommuner och regioner ska enligt lag anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet¹.

Vad ska en biblioteksplan innehålla?

Den ska innehålla en direkt nedbrytning av de nationella målen i bibliotekslagen², på ett sådant sätt att biblioteksplanen ger närmare besked om verksamhetens inriktning, omfattning och om dess samverkan.³

Vad är biblioteksplanens funktion?

En biblioteksplans funktion är att beskriva på vilket sätt kommunen avser att genomföra bibliotekslagens ändamål i sin verksamhet⁴. Detta ska göras så att medborgares förutsättningar att påverka huvudmans överväganden gynnas liksom möjligheterna till samverkan.⁵

Bibliotekslagens ändamålsparagraf lyder:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning, forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”⁶.

Disposition

Planen kommer med anledningen av det ovan konstaterade att disponeras efter just bibliotekslagen. Folkbiblioteket inleder med att bryta ner de paragrafer i bibliotekslagen som berör folkbibliotek och det allmänna biblioteksväsendet till enskilda mål och aktiviteter för att nå målen. Därefter beskrivs hur uppföljning av målen sker. En kort sammanfattning av vad som redan görs, och vad som ska förvaltas för att leva upp till lagparagrafen redovisas även.

I OMVÄRLDEN

Minskat förtroende

Tilliten till institutioner i allmänhet minskar, och framförallt på landsbygd bland lågutbildade med låg inkomst (SOM-institutet 2020). Biblioteket möter flera olika grupper i kommunens enda öppna rum och fungerar därför som ett kommunens ansikte utåt. Blir mötet positivt och förtroendegivande kan förtroendet för kommunen i stort stärkas. Förtroendet och tilliten grupper emellan kan också stärkas, då forskning visar att bibliotek bidrar till att skapa och upprätthålla tillit och förtroende i samhället (Pilerot och Hultgren, 2017).

ANDRA STYRDOKUMENT

Hållbarhetspolicy för Simrishamn kommun 2021-2024

Fokusområde 11, Trygghet och samhällsgemenskap:

Otrygghet och brist på tillit och inflytande kan leda till försämrad livskvalitet, brottslighet, utanförskap och utgöra ett hot mot demokratin. Genom att skapa, utforma och anpassa samhället tillsammans med invånare och samhällsaktörer kan vi skapa en känsla av inkludering, tillhörighet och medskapande. Ett samhälle som erbjuder god välfärd skapar tillit och trygghet för människor. En viktig och central del är att se till att offentliga platser och mötesplatser är trygga för främjandet av fler goda möten mellan människor.

¹ SFS 2019:961. Lag om ändring av bibliotekslagen (2013:801)

² Kungliga biblioteket (2017). Nyckeltal 2.0 Offentligt finansierade bibliotek.

³ DS 2003:66. Om biblioteksverksamheterna.

⁴ Kungliga biblioteket (2017). Biblioteksplan 2.1 Kommunala bibliotek Regional biblioteksverksamhet.

⁵ DS 2003:66. Om biblioteksverksamheterna.

⁶ SFS 2013:801. Bibliotekslag.



Mål och aktiviteter tar också hänsyn till andra styrdokument som biblioteket har att förhålla sig till i sin dagliga verksamhet. Dessa redovisas separat i en spalt, där relevant omvärldsbevakning även hittas.

Skolbiblioteken redovisar sin del av planen på sidan 27.

Tillämpning

Hur biblioteksplanens mål ska nås med de medel som på ett mer övergripande plan beskrivs här, specificeras mer i detalj i de årliga verksamhetsplanerna, och utarbetas därtill ytterligare i arbetslagens egna handlingsplaner. Hänvisningar till styrdokument och omvärldsbevakning ses över årligen.

Uppföljning och utvärdering

Biblioteksplanen följs upp via den årliga verksamhetsberättelsen, som granskar och följer upp verksamhetsplanerna. Var femte år utvärderas och revideras biblioteksplanen i kultur- och fritidsnämnden innan den på nytt kan antas av kommunfullmäktige.



Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Eftersom biblioteksverksamhet enligt lag ska finnas tillgänglig för alla, erbjuds Simrishamns kommuninvånare biblioteksservice på flera olika sätt. Totalt sett är det fysiska folkbiblioteket i Simrishamn tillgängligt 89 timmar i veckan vilket gör biblioteket till den mest tillgängliga och offentliga platsen i kommunen.

Dessa fyra typer av biblioteksservice ska förvaltas/tillvaratas även framöver:

Det bemannade biblioteket – med service och upplevelser

Simrishamns bibliotek besöks årligen av runt 125 000 besökare (senaste icke-pandemi-år 2019; 127 000). Det är kommuninvånare, sommarboende och turister, skolklasser, studenter och företagare, liksom arbetssökande, nyanlända och årsrika. Man söker hjälp med allt från informationsteknik till beställning av kurslitteratur. Ett icke-pandemiår erbjuds utåtriktade arrangemang vilka besöks av drygt 1 500 personer (2019; 1845 stycken).

Det meröppna biblioteket – när du vill

Drygt 1100 kommuninvånare har tillgång till meröppet, det vill säga tillträde till biblioteket när det är obemannat, före och efter ordinarie öppettider. Studenter och egenföretagare får arbetsro på kvällarna och många läser morgontidningarna i lugn och ro innan portarna öppnas för alla. Barnfamiljer kan umgås på barnavdelningen på helgerna och läsarna kan hämta sina reserverade böcker när det passar dem.

Det mobila biblioteket – kommer till dig

Folkbiblioteket i Simrishamn är det enda i kommunen varför en biblioteksbus regelbundet besöker 20 byar för att serva de två tredjedelar av befolkningen som inte bor i centralorten. Via biblioteksbussen får denna befolkning inte bara tillgång till medier utan även till digital vägledning och teknikhjälp, liksom till möjligheten att skriva ut och kopiera dokument. Biblioteksbussen besöker även regelbundet förskolor och särskilda boenden. Den används även för utåtriktad verksamhet utanför ordinarie turlista. Kan användare varken ta sig till biblioteket eller dess buss, så kommer biblioteket hem till användarna istället, via tjänsten Boken kommer.



Det digitala biblioteket – alltid öppet

Simrishamns bibliotek tillhandahåller delar av sina tjänster dygnet runt via det digitala biblioteket. E-böcker kan lånas och läsas via en app. Filmer kan strömmas via två olika tjänster. Fysiska lån kan lånas om och reserveras. Det digitala biblioteket ser även till att användarna kan ta del av kulturella evenemang live, även om de inte kan vara på plats.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Förbättrad fysisk och kognitiv tillgänglighet

Den fysiska och kognitiva tillgängligheten ska förbättras. Att använda biblioteket ska vara tydligt, enkelt och tryggt, oavsett om det är det bemannade, meröppna, mobila eller digitala biblioteket som används. Besökare ska enkelt finna vad de söker men också bli inspirerade. Alla ska känna sig välkomna, inkluderade och delaktiga i sitt bibliotek.

Aktiviteter för att nå målet

Biblioteksrummet ska omvandlas på ett sätt som tydliggör och tillgängliggör bibliotekets funktioner, tjänster och resurser. Medarbetarna ska fortbildas i tillgänglighetsfrågor och i diskrimineringsgrunderna samt fortbildas i HBTQ+.

Uppföljning

Uppföljning sker genom en (1) stycken genomgång av biblioteket internt i kommunen. Uppföljning sker även med en (1) stycken genomgång med extern konsult, och avslutningsvis med en (1) stycken brukarundersökning.

ANDRA STYRDOKUMENT

Simrishamns vision

Kontrasterna i en levande kommun gör alla dagar bättre.

Ur Simrishamns värdegrund

Alla medborgare ska ges samma möjligheter att skapa sig ett liv efter egna förutsättningar och önskemål.

Kommunfullmäktiges mål avseende demografi

Kommunen ska skapa förutsättningar för alla oavsett ålder att bo, leva, verka och utvecklas i hela kommunen. Kommunen ska erbjuda medborgarna välfärdstjänster av högsta kvalitet och likvärdighet.

Kommunfullmäktiges mål avseende demokrati

Kommunen ska vara ledande i arbetet mot rasism och diskriminering samt aktivt arbeta för jämställdhet.

Nämndmål 3.2 2022

Verka för att föreningar och utåtriktad kommunal verksamhet inom kultur- och fritidsområdet i sitt arbete tar ställning emot rasism och diskriminering, och arbetar för en ökad jämställdhet.

Tillgänglighetspolicy Simrishamns kommun

Vision: Simrishamns kommun ska vara en tillgänglig kommun, där man lever på likvärdiga villkor och har möjlighet att aktivt delta i samhällslivet, oavsett om man har en funktionsnedsättning eller inte.

Folkbiblioteken ska vara anpassade efter användarnas behov.

Att förvalta/tillvarata:

Tillgängliga medier

Folkbiblioteket i Simrishamn anpassar sina tjänster efter användarnas behov genom att erbjuda anpassade medier och medietyper, det vill säga tillgängliga medier. Medier erbjuds på olika sätt för dem med funktionsvariation, på olika språk, för olika åldrar, och i olika svårighetsgrad. Biblioteket tillhandahåller även tekniska hjälpmedel för att kunna tillgodogöra sig information och litteratur.

Påverkan på beståndet

Inköpsförslag på medier kan lämnas både fysiskt och digitalt av vem som helst när som helst. Går mediet inte att köpa in erbjuds om möjligt fjärrlån, att boken lånas in från ett annat bibliotek i landet.

Samverkan för bredd och djup

Att biblioteken i sydöstra Skåne samverkar kring både fysiska och elektroniska medier gör att kommuninvånarna i sydost får ett så brett och djupt utbud som möjligt.⁷

Möjlighet att lämna synpunkter

Simrishamns kommuninvånare kan lämna synpunkter på biblioteket fysiskt eller digitalt, i sociala medier eller på biblioteksbussen. En lättillgänglig version av Simrishamns biblioteks medieplan har tagits fram för att ge invånarna bättre insyn i hur biblioteket arbetar med beståndet, samt hur man kan påverka det.

ANDRA STYRDOKUMENT

Kommunfullmäktiges mål avseende demokrati

Kommunen ska fortlöpande utveckla metoder för att ge medborgarna möjligheter till påverkan och insyn i kommunens arbete.

Nämndmål 3.1 2022

Utveckla regelbundna och uppföljningsbara former för dialog med medborgare, föreningar och civilsamhälle för att kunna mäta nöjdhet och kvalitén på nämndens verksamheter.

Lag (2018:1197)

Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Regional kulturplan 2021-2024

Biblioteketens förankring i och samverkan med det omgivande lokalsamhället stärker samhörigheten mellan människor" (s.47).

⁷ Simrishamns bibliotek (2021). *Medieplan för Simrishamns bibliotek 2021*, s. 2.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Biblioteket ska vara relevant för fler

Kännedom om att biblioteket ska anpassas efter användarnas biblioteksbehov behöver stärkas. Ju fler biblioteket är relevant för, desto fler kan biblioteket vara en resurs för, både i rekreationssammanhang och i det livslånga lärandet.

Aktiviteter för att nå målet

För att säkerställa att hela verksamheten genomlysas av ett användar- och behovsanpassat perspektiv, ska flera olika metoder för delaktighet tas fram. Dessa ska inbegripa alla fyra typer av bibliotekets service, nämligen för; det bemannade biblioteket, det meröppna biblioteket, det mobila biblioteket och det digitala biblioteket.

Likaså behöver arbetet med delaktighet hos bibliotekets prioriterade grupper att säkerställas genom att strukturera delaktighetsarbetet för var och en av målgrupperna; barn och unga, funktionsvarierade och de med annat modersmål än svenska.

Uppföljning

Delaktighetsarbetet ska vara välkänt och inarbetat hos varje arbetslag på biblioteket, och dess metoder vad gäller delaktighet ska finnas i mallarna för bibliotekets verksamhetsplan. Uppföljning av metoderna sker kontinuerligt på möten och redovisas i den årliga verksamhetsberättelsen. Antalet inköpsförslag av barn används dessutom som en indikator på ökad delaktighet.

I OMVÄRLDEN

Minskat förtroende för institutioner

Tilliten till institutioner i allmänhet minskar, och framförallt på landsbygd bland lågutbildade med låg inkomst (SOM-institutet 2020). Biblioteket möter många olika grupper i kommunen, i kommunens enda öppna rum. Biblioteket fungerar därför som ett kommunens ansikte utåt. Om mötet blir positivt och förtroendegivande, kan förtroendet för kommunen i stort stärkas. Förtroendet och tilliten grupper emellan kan också stärkas, då forskning visar att bibliotek bidrar till att skapa och upprätthålla tillit och förtroende i samhället (Pilerot, 2017).

ANDRA STYRDOKUMENT

Hållbarhetspolicy för Simrishamns kommun 2021-2024

Fokusområde 11, Trygghet och samhällsgemenskap:

Otrygghet och brist på tillit och inflytande kan leda till försämrad livskvalitet, brottslighet, utanförskap och utgöra ett hot mot demokratin. Genom att skapa, utforma och anpassa samhället tillsammans med invånare och samhällsaktörer kan vi skapa en känsla av inkludering, tillhörighet och medskapande. Ett samhälle som erbjuder god välfärd skapar tillit och trygghet för människor. En viktig och central del är att se till att offentliga platser och mötesplatser är trygga för främjandet av fler goda möten mellan människor.

Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

Att förvalta/tillvarata:

Allsidighet

Simrishamns folkbibliotek ser till att dess utbud av medier och tjänster är allsidigt sammansatt genom att tillhandahålla en mångfald av åsikter samt genom att varken låta inköp av medier eller tjänster styras av medarbetares religiösa eller ideologiska synsätt. Biblioteket gör aktiva urval baserade på objektivitetsprincipen vad gäller inköp, urval och gallring⁸. Allsidigheten i utbudet ska möjliggöra för användarna att själva skapa sig en åsikt i olika frågor, precis som bibliotekslagens ändamålsparagraf stipulerar:

"Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning." (Bibliotekslag 2013:801)

Kvalitet

För att kunna skapa sig en åsikt i frågor krävs att informationen och kunskapen man grundar sin åsikt på är kvalitetssäkrad, varför det aktiva urvalet vad gäller litteratur även baseras på kvalitetskriterier specificerade i bibliotekets medieplan⁹.

Samverkan

Delregionalt samarbete

Simrishamns bibliotek ingår sedan 2014 i det delregionala samarbetet Bibliotek Skåne Sydost (BSSO). De fem kommuner som ingår är Simrishamn, Tomelilla, Ystad, Sjöbo och Skurup. Syftet är att biblioteksanvändarna i sydost ska få ett så brett och djupt medieutbud så möjligt samt en likvärdig och bättre service än vad användarna fått om de fem biblioteken agerat var för sig. Samverkan sker kring medieplanering och mediehantering såsom inköp, magasinering och gallring av såväl fysisk som elektronisk media.

⁸ Simrishamns bibliotek (2021). *Medieplan för Simrishamns bibliotek 2021*

⁹ Litteratur och medier får ej innehålla yttranden som är brottsliga, t. ex. förtal, hets mot folkgrupp eller uppvigling. Se *Medieplan för Simrishamns bibliotek 2021*



Regionalt samarbete

Simrishamns bibliotek och BSSO ingår i ett regionalt samarbete om medietransporter vilka utgör en oundgänglig länk i den regionala infrastrukturen för att främja likvärdig tillgång på medier på ett miljöanpassat vis.

Nationellt samarbete

Simrishamns bibliotek har ingått avtal med Kungliga biblioteket om att medverka i den nationella katalogen Libris för att bidra till likvärdig tillgång till det samlade svenska nationella beståndet. För att säkerställa sig om att inga unika medier gallras lokalt sker samarbete med Sveriges depåbibliotek. Via Internationella biblioteket görs vid behov beställningar på depositioner på andra språk än svenska.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Bättre förmedling av och kännedom om beståndet

Tillgång till bibliotekets resurser verkar kompensatoriskt och utjämnande samt lägger grunden för ett livslångt lärande. Fler ska upptäcka kvalitén och bredden i Simrishamns biblioteks medieutbud, inspireras och dra nytta av det för att kunna delta på mer lika villkor i samhället. Medier och andra informationsresurser ska vara tillgängliga, oavsett om resurserna är fysiska eller digitala. Det ska vara tydligt att hitta och lätt att inspireras av medierna. Det ovan skrivna gäller oavsett ålder, funktionsvariation och språk.

Aktiviteter för att nå målen

Förmedlingen av beståndet ska vässas genom att tydligare koppla beståndet till evenemang och föreläsningar, genom att skylta mer inspirerande samt genom användandet av sociala medier.

Uppföljning

Uppföljning sker genom de cirkulationstal som var tredje år tas fram i och med revideringen av bibliotekets medieplan.

ANDRA STYRDOKUMENT

Hållbarhetspolicy för Simrishamns kommun 2021-2024

Fokusområde 1, Hållbarhet i arbetsmarknad och näringsliv, strategiskt ställningstagande:

Bidra till ett livslångt lärande ...

Fokusområde 13, Hållbar kultur, strategiskt ställningstagande:

Främja en mångfald av uttryck och berättelser.

Fokusområde 14, Minskad klimatpåverkan, strategiskt ställningstagande:

Utveckla samordnad varutransport.

Fokusområde 17, Samverkan, strategiskt ställningstagande:

Utveckla samarbetsformer och samverkansformer med relevanta aktörer och intressenter med samma mål.

Nämndmål 1.1 2022

Främja kulturmiljövård. Sprida kunskap om besöksmål inom kultur, kulturmiljö och friluftsliv över hela kommunen och arbete för att kommunen ska göra dessa tillgängliga på ett miljövänligt sätt.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Att förvalta/tillvarata:

Utåtriktad verksamhet

Simrishamns folkbibliotek bedriver en återkommande utåtriktad programverksamhet som fokuserar på att främja läsning och tillgång till litteratur för att stärka språkutveckling och läsförståelse. Att kunna läsa, tolka, granska och analysera text är grundläggande för deltagande i det demokratiska samtalet och samhället. Det är också grundläggande för det livslånga lärandet. Den utåtriktade verksamheten främjar även intresset för bildning, upplysning, utbildning, forskning och kulturell verksamhet genom att erbjuda föreläsningar, workshops, föreställningar, musikquiz med mera.

Arbetet med att tillgängliggöra verksamhet via digitala verktyg för dem som inte har möjlighet att vara på plats fysiskt i biblioteket påbörjades under pandemiåret 2020 och är under kontinuerlig utveckling.

Samverkan

Biblioteket bjuder i så hög utsträckning så möjligt in lokala samarbetspartners, såsom lokala författare, forskare, pedagoger och kulturutövare vilka håller i workshops, föreläsningar och andra typer av lärsituationer på biblioteket.

ANDRA STYRDOKUMENT

Fullmäktigemål 1.2 2022

Kommunen ska arbeta med inriktning på näringslivets möjligheter till utveckling och etablering i kommunen.

Nämndmål 1.2 2022

... KKN-näringsen ska uppfatta kommunen som ett stöd och utvecklande samarbetspartner.

Nämndmål 2.2 2022

... fortsätta att med ny teknik och digitala lösningar öka möjligheten att ta del av kultur- och fritidsverksamhet i hela kommunen.

Att förbättra/tillvarata:

Mål: Ökad läsfrämjande verksamhet

Biblioteket ska öka den läsfrämjande verksamheten för framför allt barn och unga samt för funktionsvarierade.

Aktiviteter för att nå målet

Detta ska ske genom fler och mer strukturerade samarbeten samt genom riktad uppsökande verksamhet.

Uppföljning

De olika samarbetena utvärderas varje år inför skapandet av ny verksamhetsplan. Punkten "Utvärdering av läsfrämjande samarbeten" läggs till i mallen för verksamhetsplan. Den läsfrämjande verksamheten följs även upp genom att redovisa andelen aktiva låntagare per invånare i kommunen i den årliga verksamhetsberättelsen.

ANDRA STYRDOKUMENT

Regional kulturplan 2021-2024

Genom biblioteken får Skånes invånare tillgång till en mångfald av litteratur, rik programverksamhet med förmedling av flera konstarter och möjligheter till livslångt lärande och professionell vägledning. För många, inte minst barn och unga, sker den första och mest frekventa kontakten med kultur via folkbiblioteken (s. 47).

SOU 2018:57 Betänkande av Läsdelegationen

Läsning är av central betydelse för såväl privatliv och arbetsliv som utbildning och samhällsliv. Både i och utanför skolan spelar läsförmågan en viktig roll för barns och ungas kunskapsutveckling och möjlighet att såväl nu som i framtiden kunna ta del av och påverka det samhälle de lever i. Att kunna läsa är avgörande för en individs möjligheter att skaffa sig nya kunskaper och tillgodogöra sig skriftlig information (s. 23).

I OMVÄRLDEN

Omvärldsanalys 2021

Andelen personer med eftergymnasial utbildning i Simrishamns kommun är en femtedel jämfört med riket där en tredjedel har eftergymnasial utbildning. (Simrishamns kommun 2021)

Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Att förvalta/tillvarata:

Biblioteket motverkar digitalt utanförskap och främjar den digitala delaktigheten genom att stärka medborgarnas digitala kompetens. Detta görs dels genom praktisk vägledning, dels genom förmedling av kunskaper kring digitala frågor i den utåtriktade verksamheten.

Digital delaktighet är viktig för demokratin bland annat för att allt fler samhällstjänster blir digitala. Men biblioteket arbetar inte bara med att öka kunskapen om hur digital informationsteknik fungerar, utan även med hur informationen som inhämtas kan värderas utifrån källkritiska kriterier.

Biblioteket arbetar ständigt för att öka medarbetarnas digitala kunskaper och färdigheter så att dessa kan förmedlas vidare till bibliotekets användare. Bland annat deltar medarbetarna kontinuerligt i kurser via Digiteket¹⁰.

Teoretisk kunskap

Den teoretiska kunskapen kring informationsteknik förmedlas delvis via bibliotekets utåtriktade programverksamhet. Experter på området bjuds in för att föreläsa och ge en djupare kunskap.

Den teoretiska kunskapen förmedlas också via instruktionsvideor som görs tillgängliga via bibliotekets sociala medier. Videorna instruerar hur man använder bibliotekets egna digitala verktyg.

I OMVÄRLDEN

Digitalt utanförskap

Vid tiden för framtagandet av denna plan levde sex procent av svenskarna i digitalt utanförskap, och de flesta av dessa var äldre, boendes på landsbygden och i hushåll med låga inkomster. Exempelvis ett stort problem när flera regioner kräver bank-id vid vaccinationsbokning, vilket var aktuellt för tiden vid planens tillblivelse (Internetstiftelsen 2021).

Omvärldsanalys 2021

Simrishamns kommuns egen omvärldsanalys påtalar apropå livslångt lärande behovet av "Insatser för att erbjuda likvärdiga digitala möjligheter och en adekvat digital kompetens."

Hållbarhetspolicy

Strategiskt ställningstagande under Fokusområde Jämlikhet och jämställdhet: Utföra insatser för att alla ska kunna ta del av ett mer digitaliserat samhälle.

¹⁰ Digiteket är en lärplattform för bibliotekspersonal som vill fördjupa sina digitala kunskaper, utvecklad av Kungliga biblioteket.

Självklart tillhandahålls även teoretisk kunskap om informationsteknik via bibliotekets fysiska medier.

Praktisk kunskap

Även den praktiska kunskapen kring informationsteknik förmedlas via den utåtriktade programverksamheten. Det anordnas kontinuerligt tillfällen då allmänheten kan ställa frågor om och få hjälp med grundläggande kunskaper om informationsteknik. Deltagarna är oftast årsrika och att ladda ner en app, skicka bilder till barnbarnen eller att skaffa e-post är exempel på återkommande behov. För de yngre har fokus legat på det egna kreativa skapandet via exempelvis prova-på-programmering.

Samverkan

Samverkan sker såväl med studieförbund och föreningar som banker och civilsamhället för att nå ut så bra och brett som möjligt.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Ökad digital delaktighet

Biblioteket ska öka den digitala delaktigheten hos de prioriterade grupperna barn och unga och funktionsvarierade, samt hos årsrika.

Aktiviteter för att nå målet

Biblioteket ska lära fler talbokslåntagare att läsa digitalt. Biblioteket ska informera om de resurser de kan vidareförmedla till medarbetare på boenden och dagverksamheter så att brukare kan få hjälp direkt från medarbetare. Fler digitala verktyg ska erbjudas på bibliotekets barnavdelning.

Uppföljning

Samarbeten utvärderas årligen inför ny verksamhetsplan. Digital delaktighet läggs till som punkt i mallen för verksamhetsplan.

ANDRA STYRDOKUMENT

Regional kulturplan 2021-2024

Biblioteken och folkbildningen har en viktig uppgift när det handlar om att öka den digitala kompetensen och bidra till digital delaktighet i samhället hos alla invånare i Skåne oavsett individuella förutsättningar (s. 40).

Biblioteken har en viktig roll i arbetet med att hjälpa och utbilda människor i att använda digitala verktyg för att kunna ta del av information. Det är också viktigt för alla invånare att biblioteken aktivt erbjuder vägledning vad gäller sökkritik, källkritik, och källtillit (s. 42).

Att kunna hitta, analysera, kritiskt värdera och skapa innehåll är förmågor och färdigheter som alla behöver och i en digital värld har det blivit en allt viktigare demokratifråga (s. 41).

SOU 2018:57 Betänkande av Läsdelegationen

Barns och ungas läsintresse är ett område där man hela tiden behöver tänka nytt. Det behövs bland annat undersökas hur tekniken kan göras till en möjlighet till ökad läsning, snarare än till ett hot mot läsningen (s. 20).

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Att förvalta/tillvarata:

Medier

Folkbiblioteket ägnar barn och unga särskild uppmärksamhet genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. Medier erbjuds på olika sätt för dem med funktionsvariation, på olika språk, för olika åldrar, och i olika svårighetsgrad. De allra minsta barnen har ett eget tryggt rum med hyllor i kryphöjd för att själva kunna upptäcka och bekanta sig med boken på sina villkor.

Barn och unga kan med lätthet finna de medier de söker varför medierna förmedlas och sorteras efter lättbegripliga teman och genrer med tydliga ikoner och symboler, inte efter hur medierna normalt är sorterade i bibliotekskatalogen.

För att inte avskräcka barn eller föräldrar från att låna barnmedier på biblioteket tas inga avgifter ut på försent återlämnade barnmedier.

Personalen ges kontinuerlig fortbildning i ny litteratur för barn- och unga.

Utåtriktad verksamhet

Utåtriktad verksamhet för barn och unga syftar främst till att främja språkutveckling.

Uppsökande verksamhet med biblioteksbusen bedrivs främst på barn- och familjevänliga tillställningar för att nå så många barn och föräldrar så möjligt.

I OMVÄRLDEN

Omvärldsanalys 2021

Av statistik från Skolinspektionen, vilken utgår från Skolverkets socioekonomiska index, framgår att Simrishamns kommun generellt sett har sämre socioekonomiska förutsättningar än riket i övrigt. Socioekonomiska faktorer får inte förhindra en meningsfull fritid för barn och unga (Simrishamns omvärldsanalys 2021).

ANDRA STYRDOKUMENT

Regional kulturplan 2021-2024

Socioekonomiska faktorer är avgörande för hur och i vilken utsträckning barn och unga tar del av kultur. Det gäller särskilt för kulturyttringar som teater, konstutställning, klassisk konsert, opera samt att läsa böcker (s. 37).

Biblioteksbusen besöker också månatligen majoriteten av förskolorna i kommunen. Syftet med besöken är inte bara att förmedla litteratur till barnen och arbetsmaterial till pedagogerna, utan att även låta barnen redan från tidig ålder bekanta sig med biblioteket.

Samverkan

Information till nyblivna föräldrar

Biblioteket samverkar med BVC och familjecentralen för att nå nyblivna föräldrar. Dels med tips på litteratur för barnet, dels med information om att det är viktigt som förälder att aktivt stödja barnets språkutveckling och råd om hur man gör det.

Biblioteksintroduktion i förskolan

Biblioteket samverkar också med förskolor och skolor. Biblioteksbusen besöker regelbundet förskolorna vilka också har möjlighet att delta i sagostunder och barnteaterföreställningar på biblioteket. Alla förskoleklasser bjuds in till biblioteket. Barnen har fått sitt bibliotekskort av sin skolbibliotekarie och bjuds därefter in till folkbiblioteket för att få en första introduktion. Detta besök följs sedan upp i en senare årskurs.

Skoldepå för läsfrämjande insatser

Skoldepån på Simrishamns bibliotek är ett samarbete mellan Simrishamns skolor och folkbiblioteket. I depån finns främst ny kvalitetslitteratur utvald med fokus på lässtimulans av kunniga inom barnlitteraturområdet, ofta i gruppuppsättningar och i vissa fall i klassuppsättningar. Depån är ett komplement till skol- och folkbiblioteket och har som syfte att fungera som bas för kommunens läsfrämjande arbete för barn och unga. Litteraturpedagogen är beroende av depåns material för sitt arbete inom kulturgarantin, såsom till bokprat, boksamtal, läsförståelseövningar, läsinspiration och inför författarbesök. Barn- och skolbibliotekarier använder också beståndet i sitt läsfrämjande arbete.

Kulturpedagogiska enheten (litteraturpedagog) ansvarar för medieinköp till skoldepån. Ankomstregistrering och utrustning av inköpt material utförs av folkbiblioteket samt återlämning, bokuppsättning, gallring, bokplock, sändning, krav och nyhetsbrev. Simrishamns kommunala grundskolor har automatiskt fri tillgång till beståndet. Friskolor och gymnasieskolor som tecknar avtal med kommunen ges också tillgång till skoldepåns material.

Regional kulturplan 2021-2024

För många barn kan kulturaktiviteter på fritiden vara avgörande för möjligheten att bygga självkänsla och öka tilltron till den egna förmågan. Den geografiska närheten är betydelsefull för att barn och unga utifrån sina egna förutsättningar ska kunna delta i kulturlivet och ha möjlighet till eget skapande (s. 37).

Prop. 2012/13:147

I propositionen Ny bibliotekslag framhåller regeringen som motiv till bestämmelsens om att folkbibliotek ska främja barn och ungas språkutveckling, *läsförmågans* stora betydelse i samhällslivet och att det är angeläget att folkbibliotekets tjänster till barn och unga fortsätter att utvecklas.

Lag (2018:1197)

Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations och fritidsverksamhet.



Ungdomens hus och föreningar

Samverkan sker även med föreningar och Ungdomens hus för att nå ungdomar med läsfrämjande verksamhet på fritiden.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Nå fler barn och unga

Fler barn, framför allt i socioekonomiskt svaga grupper, ska nås, samt göras mer delaktiga i verksamheten (se även sidan 12).

Aktiviteter för att nå målen

Litteraturgaranti från BVC till gymnasiet. Folkbibliotekets samarbete med BVC, förskola, grund- och särgrundskola samt gymnasie- och gymnasiesärskola ska utvecklas och förbättras för att säkerställa att barn nås i alla åldrar oavsett skolgång. En separat plan ska tas fram för när biblioteket riktar läsfrämjande insatser till vilka årskullar och på vilket sätt (se även s. 15).

Uppsökande verksamhet ska prioriteras hos socioekonomiskt svagare grupper och innehållet i verksamheten ska riktas mot barn, unga och barnfamiljer.

En ny barnavdelning ska göra folkbiblioteket till en mer inspirerande plats för barn och unga, en plats där de kan uppleva och upptäcka mer, med språket och berättelsen som grund. En tydligare sektion för tillgängliga medier utformas.

Språkkoppling. Utåtriktad verksamhet ska, när det är möjligt, på ett tydligt sätt kopplas till böcker och litteratur, samt till biblioteket. Aktiviteter ska locka inte bara barn och unga utan hela familjen för att stärka även syskons och föräldrars litteracitet. Aktiviteterna ska, förutom att vara läsfrämjande, också vara inkluderande och stimulera till kreativitet.

Uppföljning

Verksamheten med att ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling följs upp i den årliga verksamhetsberättelsen genom att redovisa andelen aktiva låntagare under 18 år (ska vara minst en fjärdedel vid planens slut), andelen utlån av tryckta barnmedier av motsvarande bestånd samt antal barnutlån per barn. Även andelen publika aktiviteter för barn och unga redovisas. Det följs även upp genom att varje år utvärdera samarbetet med olika instanser, se sidan 16.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Att förvalta/tillvarata:

Medier

Folkbiblioteket ägnar särskild uppmärksamhet genom att erbjuda litteratur utifrån olika behov och förutsättningar hos dem med funktionsvariation. Konkret handlar det om att kunna erbjuda medier som läses inte bara med ögon, utan även med öron och fingrar; taktila böcker, ljudböcker och framför allt talböcker.

Talböcker och taltidningar är medier som är inlästa enbart för personer som har en läsnedsättning, och böckerna kan endast framställas med stöd av 17 § i upphovsrättslagen av dem som har regeringens tillstånd.¹¹ Talböcker tillhandahålls både fysiskt och digitalt via en app. Biblioteket lånar även ut tekniska hjälpmedel till talböcker, så kallade Daisyspelare, uppspelningsmaskiner som är lätthanterliga även om man har nedsatt syn eller rörelseförmåga/koordination.

Utöver medierna ovan tillhandahålls böcker med extra stor stil för dem som börjar få försämrad syn men föredrar att läsa med ögonen istället för öronen, liksom böcker med enkelt språk, så kallade "lättlästa" böcker. För en del är det lättare att läsa och förstå om texterna är skrivna på lättläst svenska. Texter på lättläst svenska är anpassade till målgrupper som har särskilda lässvårigheter, till exempel på grund av en intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller på grund av demens¹².

ANDRA STYRDOKUMENT

Fullmäktigemål 2.1 2022

Kommunen ska skapa förutsättningar för alla oavsett ålder att bo, leva, verka och utvecklas i hela kommunen (Simrishamns kommun 2021).

Fullmäktigemål 2.2 2022

Kommunen ska erbjuda medborgarna välfärdstjänster av högsta kvalitet och likvärdighet.

I OMVÄRLDEN

Omvärldsanalys 2021

Fler dör än föds, andelen äldre förväntas öka och äldre blir äldre. Ett tillgängligt boende för äldre innehåller digitala lösningar som underlättar för äldre att kunna bo kvar hemma med bibehållen trygghet och självständighet (Simrishamns kommun 2021).

¹¹ Myndigheten för tillgängliga medier, Legimus (2021)

¹² Myndigheten för tillgängliga medier, Lättläst (2021)

Det digitala biblioteket, www.biblioteksso.se, är tillgänglighetsanpassat enligt webbdirektivet. Det är dessutom utrustat med "Talande webb" från Funka¹³.

Utåtriktad verksamhet

Biblioteksbusen besöker frekvent särskilda boenden och träffpunkter/dagverksamheter som tackat ja till besök. För den som varken kan ta sig till biblioteket eller dess biblioteksbus så tar sig biblioteket hem till användarna. *Boken kommer* är en tjänst som innebär att låntagare får månatliga besök av en bibliotekarie för att få boktips, låna och lämna medier. Medierna, som oftast är så kallade tillgängliga medier, kan även skickas via post.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Utökad utåtriktad verksamhet

Utöver målet att skapa ett mer fysiskt och kognitivt tillgängligt bibliotek (se sidan 10) så ämnar folkbiblioteket att arbeta mer utåtriktad mot målgruppen för att på så vis nå fler.

Aktiviteter för att nå målen

Samarbeten med LSS ska utvecklas och verksamheten ska i större utsträckning anpassas efter målgruppen.

Uppföljning

Biblioteket ska årligen genomföra minst två utåtriktade aktiviteter åt målgruppen. Bearbetas vidare i verksamhetsplan och följs upp i årlig verksamhetsberättelse.

¹³ Funka är ett privatägt bolag som arbetar med tillgänglighet vad gäller innehåll, design och teknik i digitala gränssnitt.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och lättläst svenska.

Att förvalta/tillvarata:

Medier

Simrishamns bibliotek erbjuder litteratur på de nationella minoritetsspråken meänkieli, finska, samiska, romani chib och jiddisch. Litteratur på romani chib och samiska finns även att tillgå i appen *Bläddra*. Likaså tillhandahåller biblioteket litteratur för dem med annat modersmål än svenska. Dels via det fysiska beståndet, dels via appen *Världens bibliotek*. Till annat modersmål än svenska räknas även det svenska teckenspråket.

Läsare som håller på att lära sig svenska kan föredra lättläst. Biblioteket tillhandahåller både böcker och tidningar på lättläst svenska (se även sidan 22).

Utåtriktad verksamhet

Verksamhet riktad åt målgrupperna i fråga bedrivs genom att aktiviteter som sagostunder eller teatrar kan ske på både svenska och ett övrigt språk. Vad gäller insatser för vuxna samarbetar biblioteket med volontärer som bedriver konfidentiellt och flerspråkigt stöd för dem som behöver hjälp med att tolka svensk samhällsinformation. De nationella minoriteterna uppmärksammas genom föreläsningar, utställningar och genom litteraturförmedling, i både sociala medier och på plats i biblioteket.

ANDRA STYRDOKUMENT

Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetspolitik (SÖ 2002:3)

Ett nationellt minoritetsspråk definieras i språkstadgan som:

- Språk som av hävd används i ett visst territorium inom en stat av medborgare i den staten, som utgör en grupp, som till antalet är mindre än resten av befolkningen i den staten, och
- som är annorlunda än det eller de officiella språken i den staten.
- Det innefattar inte vare sig dialekter av det eller de officiella språken i staten eller språk som talas av invandrare.

Samverkan

Vid behov vänder sig Simrishamns bibliotek till Internationella biblioteket för depositioner av fysiska böcker. Apparna *Världens bibliotek* med litteratur på andra språk än svenska, och *Bläddra*, med målet att ha litteratur på alla minoritetsspråken, är utvecklade av Kungliga biblioteket, som kostnadsfritt förser hela bibliotekssverige med dem.

Biblioteket samarbetar kontinuerligt med SFI genom att förmedla bibliotekets resurser, främst i form av läromedel, lexikon och lättläst samt barnlitteratur på andra språk.

Samverkan med skolbibliotekarierna medför kännedom om de olika språk som talas bland kommunens barn och unga.

Att förbättra/utveckla:

Mål: Resurserna ska synas mer och nyttjas av fler

Bibliotekets resurser för dem med annat modersmål än svenska ska komma fler till användning. Om ett minoritetsspråk inte finns i kommunen handlar det om att synliggöra språket oavsett efterfrågan.

Aktiviteter för att nå målen

Medier på andra språk placeras mer tillgängligt och tydligt för att informera om att de finns, eller går att ta fram. Kartläggning görs av vilka språkgrupper som finns i kommunen. Strukturerat arbete med SFI och familjecentralen genomförs.

Uppföljning

Årligen kontrollera att de språk som är representerade i kommunen finns i beståndet, ha anordnat minst en publik aktivitet som synliggör en nationell minoritet, samt utvärdera befintligt samarbete med SFI och utveckla samarbetet med SFI, se även s. 16 angående läsfrämjande samarbeten.

Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk

Kommuner och regioner ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar enligt denna lag och de föreskrifter som denna lag hänvisar till.

I språklagen anges att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken.

Kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Uppgifter om mål och riktlinjer som har antagits enligt första stycket ska på begäran lämnas till den myndighet som har uppföljningsansvar enligt 20 §.

Riktlinjer för arbetet med nationella minoriteter och minoritetsspråk i Simrishamns kommun

Varje verksamhetsområde inom Simrishamns kommun ska inventera de befintliga rutiner och arbetssätt med anknytning till minoritetslagen som finns inom respektive ansvarsområde. Genom en bedömning av vilka lagkrav som är relevanta ska verksamheterna identifiera vilka utvecklingsbehov som finns och arbeta med dessa frågor inom sin ordinarie verksamhet. Verksamheternas utvecklingsbehov ska ingå i ordinarie verksamhetsplanering och integreras i verksamhetens ordinarie planeringsarbete, samt dokumenteras där. Uppföljning görs som en del av ordinarie planerings-och uppföljningsprocess.

Sammanfattning av folkbibliotekets fokus för biblioteksplan 2022-2026

Biblioteket ska vara *tillgängligt*

Biblioteket ska vara tillgängligt fysiskt och kognitivt, och det ska vara icke-diskriminerande. Ett bibliotek för alla. Detta genomförs genom förändring av bibliotekslokalen samt genomgång och anpassning av digitala kanaler. Medarbetarna utbildas i diskrimineringsgrunderna och i HBTQ+-frågor. Ett stort fokus läggs på bemötande ur alla perspektiv, från klarspråk och inkludering i kommunikationsmaterial till det fysiska mötet.

Biblioteket ska vara *relevant*

Fler ska nyttja biblioteket som en resurs för det livslånga lärandet och för rekreation, bland annat genom att fler drar nytta av beståndet. Biblioteket ska verka kompensatoriskt och ambitionen är att i så stor utsträckning så möjligt jämna ut klyftor som beror på socioekonomisk bakgrund och skillnader i kulturellt kapital. Grunden för detta läggs genom ett delaktighetsarbete i bibliotekets alla delar (det bemannade, meröppna, mobila och det digitala biblioteket) samt ett delaktighetsarbete för bibliotekets alla prioriterade grupper.

Biblioteket ska *läsfrämja mer*

Mer samverkan krävs för att nå fler med läsfrämjande verksamhet. Ett strukturerat samarbete med bland annat barn- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen ska byggas upp och utvärderas årligen.

Ändamålet

Via tillgänglighet för alla, relevans för det livslånga lärandet och genom att verka kompensatoriskt på flera plan bland annat via det läsfrämjande arbetet samt via en bred kulturell, litterär och folkbildande programverksamhet, menar folkbiblioteket i Simrishamn att man kommer att leva upp till bibliotekslagens ändamålsparagraf:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek.

Kommunala skolbibliotek

Alla elever i Simrishamns kommunala grund- och gymnasieskolor har tillgång till skolbiblioteksservice. Skolbibliotekens verksamhet sköts av skolbibliotekarier under översyn av ansvarig rektor.

Alla skolbibliotek är tillgängliga för elever och personal varje skoldag under hela dagen. Lån sker genom självbetjäning. Elever som börjar i förskoleklass samt nytillkomna elever får bibliotekskort via sitt skolbibliotek. Bibliotekskortet är även giltigt på folkbiblioteken.

Simrishamns gymnasieskola har en del av sina lokaler i samma byggnad som Simrishamns bibliotek och har ett annorlunda skolbiblioteksupplägg jämfört med de övriga kommunala skolorna. Man har inget eget fysiskt skolbibliotek utan samarbetar med Simrishamns bibliotek för att ge eleverna skolbiblioteksservice. Samarbetet är reglerat genom ett avtal mellan folkbiblioteket och skolan (se sidan 29).

Styrdokument

Det grundläggande styrdokumentet för skolbiblioteken är skollagen, vilken bibliotekslagen också hänvisar till. Förutom de båda lagarna finns det formuleringar i läro- och kursplaner som berör skolbibliotekets verksamhet.

Skollagen och bibliotekslagen

I skollagen står följande om skolbibliotek i kapitel 2:

36 § Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.¹⁴

I bibliotekslagen hänvisas till skollagens paragraf om skolbibliotek.¹⁵ Skolbiblioteken uppfattas i bibliotekslagen som en del av det allmänna biblioteksväsendet. Det innebär att alla formuleringar i bibliotekslagen om folkbibliotekens uppdrag också gäller för skolbiblioteken.

Skolinspektionen slår fast att tre punkter ska vara uppfyllda för att en skola ska anses ha skolbibliotek:

¹⁴ SFS 2010:800. *Skollag*.

¹⁵ SFS 2013:801. *Bibliotekslag*.

1. "Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna".
2. "Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier".
3. "Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning".¹⁶

Läroplaner och kursplaner

I samtliga läroplaner för grund- och gymnasieskola står det i den reviderade planen under rubriken "Rektorns ansvar" att:

Skolans "arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd samt får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet och andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning bland annat skolbibliotek och digitala verktyg".

Det står i en punkt att: "skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens".¹⁷

Skolbiblioteket ska användas som en viktig pedagogisk resurs, i samarbete med undervisande lärare, för att eleverna ska uppnå kursplanernas mål i olika ämnen. Framför allt handlar dessa mål om läsning av olika typer av texter, samt informationssökning och källkritik.

Skoldepån

Skoldepån är en samling av skönlitteratur och faktaböcker avsedd som komplement till skolbiblioteken och till KPE:s (Kulturpedagogiska enhetens) arbete med läsning inom kulturgarantin.

Skoldepån fyller en särskilt viktig funktion vid gemensam läsning i grupp eller i klass, då de flesta titlar finns i flera exemplar. Både kommunala skolor och fristående skolor kan få tillgång till skoldepån. Inköpen av böcker finansieras av medverkande skolor. Simrishamns folkbibliotek sköter skoldepån i samverkan med KPE och skolbibliotekarierna (se även sidan 20).

Omvärlden och skolbibliotekens utmaningar

Skolbibliotekets primära uppgift är att ge elever och lärare tillgång till aktuell fack- och skönlitteratur. Skolbiblioteket spelar en viktig roll som pedagogisk resurs och är avgörande för att skolorna långsiktigt ska lyckas i sitt uppdrag.

¹⁶ Skolinspektionen. *Informationsblad skolbibliotek (2011-09-30)*

¹⁷ Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet, s. 10-11 (som exempel)

Skolbiblioteket är ofta det närmaste biblioteket för barn, i synnerhet för dem som bor på landsbygden. Det är viktigt att även byskolor har bemannade skolbibliotek av hög kvalitet samt likvärdighet i utbud och service.

Skolbiblioteket ska samarbeta med och stötta lärarna i deras pedagogiska uppdrag och har ett särskilt ansvar för att vara pådrivande i elevernas utveckling inom informationssökning, källkritiskt tänkande och läsning.

Den digitala utvecklingen påverkar skolorna och därmed även skolbibliotekens verksamhet. Idag söker elever huvudsakligen information digitalt, vilket gör att undervisning i källkritik blir allt viktigare på skolorna. I skolbibliotekens uppgift ingår även att vägleda elever till aktuella faktaböcker samt databaser med hög källkritisk trovärdighet.

Skolbibliotekens inriktningsområden

Skolbiblioteken ska alltid vara tillgängliga under skoltid, både fysiskt och digitalt. En av skolbibliotekariens främsta uppgifter är att vara en vägvisare för elever och personal till information och litteratur.

Särskild tonvikt läggs vid läsinspirerande bokprat för samtliga klasser och läsprojekt med bland annat högläsning och textsamtal. Biblioteksvisningar, undervisning i källkritik och informationssökning sker i samarbete med lärare vid regelbundna tillfällen under elevernas hela skolgång.

Medieinköp görs så att alla elevers behov av fack- och skönlitteratur tillgodoses. Inköp av lättlästa böcker och skönlitteratur på nyanlända elevers modersmål beaktas särskilt. Elever med lässvårigheter och i behov av att lyssna på inlästa böcker får inloggning till talböcker genom skolbiblioteket.

Skolbiblioteken samarbetar bland annat med Kulturgarantin och Simrishamns bibliotek i olika aktiviteter för att främja barns och ungas läsning och språkutveckling. Skoldepån används av skolbibliotekarierna som stöd i olika läsprojekt på skolorna.

Skolbiblioteken ska även fungera som en bro till folkbibliotekets verksamhet, så att elever och personal kan ta del av ett utvidgat biblioteksutbud.

Gymnasieskolan och folkbiblioteket

Mellan Simrishamns folkbibliotek och gymnasieskolan finns en överenskommelse som syftar till att tydliggöra vilka bibliotekstjänster som folkbiblioteket erbjuder skolan och till vilken kostnad.

Öppethållande och tillgänglighet

Under Simrishamns biblioteks öppettider har gymnasieskolan möjlighet att besöka biblioteket. Folkbiblioteket i Simrishamn erbjuder gymnasiet följande tjänster:

- Tips och råd till elever och lärare kring litteratur, andra medier och databaser
- Samverkan kring författarbesök och andra läsfrämjande aktiviteter
- Föreläsning och stöd i källkritik och informationssökning
- Bibliotekskunskap och visning samt introduktion för alla i gymnasiets årskurs 1, samt ny personal
- Hantering av nya lånekort och personallånekort för lärare
- Elever får hjälp att skaffa ett Legimuskonto. Bibliotekarien ger även stöd till elever och pedagoger i användningen av talböcker
- Samarbete kring skoldepån: Gymnasieskolan köper själv in och bekostar sina medier, avseende klassuppsättningar eller gruppuppsättningar av skönlitteratur (inte facklitteratur). Folkbiblioteket ansvarar för att göra medierna sökbara i den gemensamma katalogen, och för ordningen i skoldepån.
- Dialogträffar med elever kring deras önskemål och behov kopplat till biblioteket t.ex. vara stöd för eleverna när de skriver sitt gymnasiearbete
- Samarbeta och samverka med övrig bibliotekspersonal
- Övriga bibliotekstjänster kan erbjudas i mån av tid. Biblioteket avgör om det rymms i överenskommelsen och i samråd med skolan

Medier

Folkbiblioteket bekostar inköp av medier till den allmänna samlingen som är tillgänglig för gymnasiets lärare och elever. Barn- och utbildningsförvaltningen bekostar medier till skoldepån.

Samarbete och utvärdering

Biblioteket kommer att tillsammans med lärare från gymnasieskolan samordna samarbetet mellan biblioteket och gymnasieskolan. I början av varje läsår ska ett årshjul upprättas för samarbetet. Samarbetet utvärderas efter varje läsårs slut.

Källor

Andersson, U., Carlander, A. & Öhberg, P. (2020). *Regntunga skyar. SOM-antologi nr. 76, den nationella SOM-undersökningen*. Hämtad från: <https://www.gu.se/som-institutet/resultat-och-publikationer/bocker/regntunga-skyar>

DS2003:66. *Om biblioteksverksamheterna*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2004/02/ds-200366/>

Internetstiftelsen (2021). *Svenskarna och internet 2020*. Hämtad från: <https://internetstiftelsen.se/kunskap/rapporter-och-guider/svenskarna-och-internet-2020/>

Kungliga biblioteket (2017). *Biblioteksplan 2.1. Kommunala bibliotek. Regional biblioteksverksamhet*. Hämtad från: <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/biblioteksplaner.html>

Kungliga biblioteket (2017). *Nyckeltal 2.0. Offentligt finansierade bibliotek*. Hämtad från: https://www.kb.se/download/18.2d42b28e16b415de147e29/1573637301323/Skrift_Nyckeltal_2_0.pdf

Skolverket. *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. Hämtad från: <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>

Myndigheten för tillgängliga medier (2021). *Legimus*. Hämtad från: <https://www.mtm.se/var-verksamhet/legimus/>

Myndigheten för tillgängliga medier (2021). *Lättläst*. Hämtad från: <https://www.mtm.se/var-verksamhet/lattlast/>

Pilerot, O. & Hultgren, F. (2017). *Folkbibliotekens arbete för och med nyanlända*. Uppsala: Länsbibliotek Uppsala.

Proposition 2012/2013:147. *Ny bibliotekslag*. Stockholm: Regeringen. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/ny-bibliotekslag_H003147

Region Skåne (2021). *Regional kulturplan för Skåne 2021-2024*. Hämtad från: <https://utveckling.skane.se/publikationer/strategier-och-planer/regional-kulturplan-for-skane-2021-2024/>

SFS 2013:801. *Bibliotekslag*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

SFS 2009:724. *Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk*. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724

SFS 2004:1261. *Lag om ändring av bibliotekslagen (1996:1596)*. Stockholm: Kulturdepartementet. Hämtad från: <https://www.notisum.se/rnp/sls/sfs/20041261.pdf>

SFS 2018:1197. *Lag om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Hämtad från: <https://svenskforsamlingssamling.se/doc/20181197.html>

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad från: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Simrishamns bibliotek (2021). *Medieplan för Simrishamns bibliotek*. Simrishamn: Simrishamns bibliotek.

Simrishamns kommun (2021). *Fullmäktigemål 2022*. Simrishamn: Simrishamns kommun.



Simrishamns kommun (2021). *Kommunens mål och vision*. Hämtat från: <https://www.simrishamn.se/politik-och-paverkan/mal-och-vision-for-var-kommun>

Simrishamns kommun (2021). *Kultur- och fritidsnämndens nämndmål 2022*. Simrishamn: Simrishamns kommun.

Simrishamns kommun (2021). *Mot en hållbar framtid: Hållbarhetspolicy för Simrishamns kommun, 2021-2030*. Simrishamn: Simrishamns kommun.

Simrishamns kommun (2021). *Omvärldsanalys februari 2021*. Simrishamn: Simrishamns kommun.

Simrishamns kommun (2021). *Riktlinjer för arbete med nationella minoriteter och minoritetsspråk i Simrishamns kommun*. Hämtad från: <https://www.simrishamn.se/wp-content/uploads/F%C3%B6rfattningssamling/Riktlinjer-for-arbetet-med-nationella-minoriteter-och-minoritetssprak-i-Simrishamns-kommun.pdf>

Simrishamns kommun (2008). *Tillgänglighetspolicy*. Hämtad från: <https://www.simrishamn.se/wp-content/uploads/F%C3%B6rfattningssamling/Tillg%C3%A4nglighetspolicy.pdf>

Skolinspektionen (2011). *Informationsblad skolbibliotek: 2011-09-30*. Hämtad från: [<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-si/04-rad-och-vagledning/stallningstaganden/infobladskolbibliotek.pdf>]

SOU 2018:57. *Barn och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället. Betänkande av Läsdelegationen*. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2018/06/sou-201857/>

Svensk biblioteksförning (2015). *För det demokratiska samhällets utveckling: Bibliotekslagen enligt lagstiftaren*. Stockholm: Svensk biblioteksförning.

SÖ 2002:3. *Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetspolitik*. Hämtad från: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sveriges-internationella-overenskommelser/2000/01/so-20003/>